

OBJEKTİF DAVA BİRLEŞMESİ

JOINDER OF CLAIMS

Elif AKSOY*

Özet: Davacı tarafından ileri sürülen talepler, tek bir sonuca yönelik olabileceği gibi birden çok sonucun gerçekleşmesi için de olabilir. Dava çeşitlerinden biri olarak nitelendirilen objektif dava birleşmesinde davacı, tek dava ile birden çok sonuca ulaşmak ister. Bu çalışmanın konusu, objektif dava birleşmesinin tanımı, şartları ve amacı ile objektif dava birleşmesine konu olan talepler arasında bağlantının aranmaması ve bu dava çeşidinin usul ekonomisi açısından değerlendirilmesidir.

Anahtar Kelimeler: Objektif dava birleşmesi, dava çeşitleri, bağlantı, usul ekonomisi.

Abstract: Claims asserted by a plaintiff may either be aimed at achieving a single result or several results. Joinder of claims is regarded as a type of lawsuit whereby the plaintiff aims at achieving several results from a single case. The subject of this study is to provide a definition of joinder of claims, to analyze its conditions and purpose as well as the issue of non-inquiry of a relation between the claims that are subjected to joinder of claims, and finally to offer an evaluation of this type of lawsuit in terms of procedural economy.

Keywords: Joinder of claims, types of lawsuits, relation, procedural economy.

GİRİŞ

Bazı durumlarda aynı yargılama içinde birden fazla davanın yürütülmesi mümkündür. Bir yargılama içinde birden fazla davanın görülmesi halinde dava birleşmesi (dava yığılması) söz konusu olacaktır. Yargılama içinde birden fazla davanın olup olmadığı ise davanın zorunlu unsurları dikkate alınarak belirlenecektir. Bir davanın zorunlu unsurları; uyuşmazlık halinde iki tarafın bulunması, bir tarafın diğerine yönelttiği talep ve yöneltilen bu talebin temelidir.¹ Yani bir dava-

* Araştırma Görevlisi, Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medenî Usul ve İcra – İflâs Hukuku Anabilim Dalı.

¹ Yavuz Alangoya, Medenî Usul Hukukunda Dava Ortaklığı (Tarafların Taaddüdü), Nemaş Dizgi ve Baskı, İstanbul 1999, s.23.

nın zorunlu unsurları; taraf, dava konusu ve dava sebebidir. Davanın zorunlu unsurları, davaların aynılığını ya da farklılığını tespit etmede rol oynar. Bu tespit ise örneğin, dava ve savunmanın değiştirilmesi yasağı, kesin hüküm ve derdestlik bakımından önemlidir. Konumuz açısından ise davanın zorunlu unsurları aynı yargılama içinde birden fazla davanın olup olmadığının belirlenmesi bakımından önem taşımaktadır. Aynı yargılama içinde, bir dava birleşmesinin mevcut olup olmadığı, davanın zorunlu unsurlarındaki çokluğun varlığına göre belirlenecektir.² O halde söz konusu bu zorunlu unsurlarda bir çokluk bulunması durumunda dava birleşmesi mevcut demektir. Söz konusu çokluğun zorunlu unsurların sadece birinde dahi olması dava birleşmesinin gerçekleşebilmesi için yeterlidir.³

Aynı yargılama sınırları içinde birden fazla bağımsız davanın bulunması hali olarak nitelendirilen dava birleşmesini iki gruba ayırmak mümkündür. Bunlardan birincisi davacı veya davalı ya da hem davacı hem de davalı yanda bir taraf çokluğu olması sebebiyle doğan “*sübjektif dava birleşmesi*”; diğeri ise aynı yargılama sınırları içinde ve taraflardan birinin diğere karşı birden fazla davasının bulunması halinden doğan “*objektif dava birleşmesidir*.”⁴

I. OBJEKTİF DAVA BİRLEŞMESİ KAVRAMI

Objektif dava birleşmesi HUMK’un aksine HMK’da düzenlenmiştir. HUMK m.43’te aynı davacının veya davacıların, birden çok davalıyı ihtiyarî dava arkadaşı olarak tek dava içinde talep yöneltmelerinin şartları düzenlenmekteydi. Buna karşılık aynı davacının ya da davacıların birden çok bağımsız talebini aynı davalıya karşı ileri sürmesi olanağı ve şartları düzenlenmiş değildi.⁵

Ancak hakkında doğrudan bir düzenlenmese olmasa da gerek doktrin gerek Yargıtay HUMK m.3’teki düzenlemeden yola çıkılarak objektif dava birleşmesini kabul ediyordu.⁶ HUMK m.3, mahkemenin

² Alangoya, 1999, s.27 vd.

³ Yavuz Alangoya / Kamil Yıldırım / Nevhis Deren Yıldırım, Medenî Usul Hukuku Esasları, Beta Yayınları, 8. Baskı, İstanbul 2011, s.128.

⁴ Alangoya, 1999, s.30. Aynı yönde; Sabri Şakir Ansay, Hukuk Yargılama Usulleri, Güzel Sanatlar Matbaası, 7. Baskı, Ankara 1960, s.83, 129.

⁵ Bilge Umar, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Yetkin Yayınları, Ankara 2011, s.312.

⁶ Y. 10. HD. 30.12.1989, E. 1989/7274, K. 1989/9652; Y. HGK. 10.10.1990, E. 1990/4-

görevine ilişkin olarak, “*müddeabihin birden fazla olması hali*” şeklinde bir belirleme yapmaktaydı. MUŞUL, bunu bir “*talep yığılması faraziyesi*” olarak ifade etmiştir.⁷ Bu düzenleme dolayısıyla HUMK yürürlükteyken de kabul edilen objektif dava birleşmesi hakkında HMK’nın yürürlüğe girmesiyle birlikte gerek varlığı gerek şartları konusunda bir tereddüt kalmamıştır.

A. Objektif Dava Birleşmesinin Tanımı ve Dava Çeşitleri Arasındaki Yeri

Davacı, davalıya karşı birbirinden bağımsız olan birden fazla aslî talebini aynı davada birleştirebilir, yani birden fazla davasını aynı dava dilekçesiyle açabilir; buna objektif dava birleşmesi denir.⁸

Objektif dava birleşmesi HMK m. 110’da ayrıca düzenlenmiştir. Buna göre; “*davacı, aynı davalıya karşı olan, birbirinden bağımsız birden fazla aslî talebini, aynı dava dilekçesinde ileri sürebilir. Bunun için, birlikte dava edilen taleplerin tamamının aynı yargı çeşidi içinde yer alması ve taleplerin tümü bakımından ortak yetkili bir mahkemenin bulunması şarttır.*”

Davaların belli bir ölçüye göre gruplandırması açısından bakacak olursak objektif dava birleşmesini “*talep sonucunun niceliğine göre dava çeşitleri*” başlığı altında değerlendirebiliriz.⁹ Objektif dava birleşmesinin temel karakteri, aynı yargılama içinde bulunan bu davaların ayrı ayrı da açılabilmesi ve ayrı yargılamalarda görülebilmesidir.¹⁰

B. Objektif Dava Birleşmesinin Amacı

Objektif dava birleşmesi tanımından da anlaşılacağı üzere bir davada aynı taraflar arasında birden fazla talebin ileri sürülmesi, yani aynı taraflar arasında birden fazla talep sonucunun mahkeme önüne çözümlenmesi amacıyla getirilmesidir.¹¹

320, K. 1990/478 Erişim: <http://www.kazanci.com> (23.10.2014).

⁷ Timuçin Muşul, *Medenî Usul Hukukunda Terdit İlişkileri*, Yetkin Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2009, s.58.

⁸ Baki Kuru / Ramazan Arslan / Ejder Yılmaz, *Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı*, Yetkin Yayınları, 24. Baskı, Ankara 2013 s.271.

⁹ Kuru / Arslan / Yılmaz, 2013, s.268 vd. Bilge / Önen bunu “*hukukî himaye isteminin sayısına göre dava çeşitleri*” olarak ifade etmiştir. Necip Bilge / Ergun Önen, *Medenî Yargılama Hukuku Dersleri*, Sevinç Matbaası, 3. Baskı, Ankara 1978, s.395.

¹⁰ Alangoya / Yıldırım / Yıldırım D., 2011, s.129.

¹¹ Ömer Ulukapı, “*Medenî Usul Hukukunda Dava Arkadaşlığı*”, Doktora Tezi, An-

Objektif dava birleşmesinde, görünüşte tek dava, gerçekte ise talep sayısınınca dava mevcut olup, söz konusu birden fazla talep birbirinden bağımsızdır. Tek bir dilekçe gösterilmesi, taleplerin maddi hukuk bakımından hukukî niteliğini değiştirmemekte ve usul hukuku açısından da bir ayrıcalık sağlamamaktadır.¹² Burada ortak olan tek husus delillerin ikâmesi ile tahkikat aşamasıdır. Dolayısıyla bu açıdan bakıldığında usul ekonomisi ilkesinin gerçekleştirilmesine katkıda bulunur.¹³

Bununla birlikte objektif dava birleşmesinde ileri sürülen talepler arasında hukukî veya ekonomik bir bağın bulunması şart değildir. Şart olmamakla beraber talepler arasında bağlantı da bulunabilir. İşte böyle bir halde objektif dava birleşmesi çelişkili kararların verilmesinin önüne geçme amacına da hizmet eder.¹⁴ Çünkü aralarında böyle bir bağlantı bulunan talepler ayrı ayrı davalara konu edildiğinde birbiriyle çelişen kararlar alınabilir; böyle bir durumda ise özellikle hukukî güven zedelenir.

Dolayısıyla objektif dava birleşmesine konu olan taleplerden her biri hakkında, hüküm ayrı ayrı verilecek olsa da arasında bağlantı bulunan taleplerin birlikte incelenmesi çelişkili kararların verilmesinin önüne geçecektir.

C. Objektif Dava Birleşmesinin Sınıflandırılması

Objektif dava birleşmesi dar anlamda sadece kümülatif,¹⁵ geniş anlamda ise terditli, seçimlik ve kümülatif davaları yani talep sonucunda farklı şekillerde de olsa birden fazla talebin yer aldığı durumu ifade etmek için kullanılır.¹⁶ Objektif dava birleşmesinin çeşitleri ola-

kara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara 1990, s.18.

¹² İsmail Ercan, *Medenî Usul Hukuku*, 7. Baskı, 12 Levha Yayınları, İstanbul 2011, s.173.

¹³ Hakan Pekcanitez / Oğuz Atalay / Muhammet Özokes, *Medenî Usul Hukuku*, Yetkin Yayınları, 14. Baskı, Ankara 2013, s.477.

¹⁴ Alangoya, 1999, s.36.

¹⁵ Bu sınıflandırma hakkında HMK gerekçesinde, "...davaların yığılmasının yani kümülatif dava yığılmasının koşullarının neler olduğu gösterilmiştir"; "...burada sözü edilen davaların yığılmasıyla kastedilenin objektif dava birleşmesi bütünü altında yer alan ve onun tipik bir örneğini oluşturan kümülatif dava yığılması olduğu" şeklinde vurgulamalar vardır.

¹⁶ Ender Dedeoğaç, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun Getirdikleri, An-

rak da ifade edilen¹⁷ bu dava türleri arasındaki ortak özellik, davacının birden fazla usulî talep ileri sürmesidir.

1. Kümülatif Davası

Davacının birden fazla aslî talebini biri diğerinin yanında yer alacak şekilde ileri sürüp, her bir talebi hakkında karar verilmesini istemesi durumunda kümülatif dava birleşmesi vardır. Örneğin, asıl alacak yanında faiz alacağının da talep edilmesi ya da satış parasının ödenmesi ve daha önce ödünç verilen belirli bir miktarın geri verilmesinin dava edilmesi gibi.¹⁸ Kümülatif davada her talep ekonomik bakımdan farklı edaları hedeflemektedir. Tek bir davada birleştirilmiş talepler farklı hukukî sebeplere dayansa bile durum aynıdır.¹⁹ Biri diğerinin yanında yer alan talepler aynı önemde olup, her talep için diğerinden bağımsız karar verilmesi gerekir.²⁰ Birikici nitelikte olan bu birleşme, objektif dava birleşmesinin basit şeklidir; bu durumda genelde davalar arasında bir bağlantı bulunsa da şart değildir.²¹

2. Terditli Davası

Terditli davada, davacı taleplerinden birini asıl olarak birinci sıradada ileri sürer; bu talebin kabul edilmemesi halinde karar verilmek üzere bunun yanında bir de ikinci yani yardımcı talebini ileri sürer. Burada ikinci talep için her zaman karar verilmesi söz konusu değildir.²² Bununla birlikte terditli dava açılması şarta bağlı dava açılması anlamına gelmemektedir; davacı bu yolla sadece taleplerine ilişkin

kara Barosu Yayınları, Ankara 2011, s.123. Alangoya, bu konuyu açıklarken “kümülatif yığılmanın, objektif dava yığılmasının basit şekli” olduğunu belirtmiştir. Alangoya, 1999, s.33, dipnot 34.

¹⁷ Yazarlar bu konuda çeşitli sınıflandırmalar yapmıştır. Alangoya bu sınıflandırmayı basit-karmaşık ayrımına göre yaparken Alangoya, 1999, s.33, dipnot 34, Dedeoğaç dar-geniş ayrımına göre yapmıştır Dedeoğaç, 2011, s.123. Ulukapı ve Muşul ise objektif dava birleşmesinin çeşitleri başlığı altında bu dava birleşmesini; kümülatif, terditli ve seçimlik dava birleşmesi başlıklarına ayırarak ayrıntılı açıklamalarda bulunmuştur. Ulukapı, 1990, s.31 vd, Muşul, 2009, s.103.

¹⁸ Timuçin Muşul, Medenî Usul Hukuku, Adalet Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2012, s.145.

¹⁹ Saim Üstündağ, Medeni Yargılama Hukuku, Beta Yayınları, 4. Baskı, İstanbul1989, C.1-2, s.145.

²⁰ Ulukapı, 1990, s.31.

²¹ Alangoya, 1999, s.33, dipnot 34.

²² Muşul, 2009, s.106 vd.

olarak mahkemece gerçekleştirilecek incelemenin sırasını belirlemektedir.²³ Bu dava çeşidinde talepler arasında öncelik sonralık, aslîlik fer'îlik olarak ifade edilen bir sıralama vardır. Oysa kümülatif dava birleşmesinde davacının ulaşmak istediği birden çok talep sonucunun hepsi birbirine eşdeğerdir; yani aralarında herhangi bir tercih sıralaması yoktur. Burada davacı birden çok talep ileri sürmekte ve hepsi hakkında karar verilmesini istemektedir.

Bununla birlikte terditli davada talepler arasında hukukî ya da ekonomik bağlantı aranmaktadır.²⁴ Oysa kümülatif davada talepler arasında herhangi bir bağlantı aranmamaktadır.

3. Seçimlik Dava

Seçimlik borçlarda seçim hakkın kendisinde olan borçlu ya da üçüncü kişinin bu hakkı kullanmaktan kaçınması halinde alacaklı tarafından seçimlik dava açılabilir. Bu davanın açılabilmesi için seçim hakkı borçluda olmalıdır; seçim hakkının kimde olduğunun belirlenmemesi halinde borçlu da kabul edilir (TBK m.87). Buna göre birden çok edimi içine almakla beraber, borçlunun bunlardan birini yerine getirmekle yükümlü olduğu borç türüne seçimlik borç denir.²⁵ Örneğin, borcun konusu bir bisiklet ve av tüfeği olur ve bunlardan birini yerine getirmek ya da istemek hakkı borçluya ya da alacaklıya aitse borç seçimlik borçtur.²⁶

Kümülatif davada davacı ileri sürdüğü taleplerin hepsi hakkında karar verilmesini istemekten; seçimlik davada seçim hakkı borçluya ait olduğundan hangi talebin hüküm altına alınacağı yargılama sırasında borçlunun seçimine göre belirlenecektir.²⁷ Seçimlik davada davacı birden fazla talebinin hepsi hakkında karar verilmesini istemektedir. HMK gerekçesinde seçimlik davada aslında gerçek anlamda bir dava birleşmesinin mevcut olmadığı belirtilmiştir. Borcun konusu yani edim ve dolayısıyla talep tektir. Edimin konusunu birbirinin al-

²³ Pekcanitez / Atalay / Özkes, 2013, s.473.

²⁴ Ulukapı, 1990, s.34.

²⁵ Ulukapı, 1990, s.32, dipnot 113.

²⁶ Baki Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Demir-Demir Yayıncılık, 6. Baskı, İstanbul 2001, s.1495.

²⁷ Muşul, 2009, s.107.

ternatifi olacak şekilde birden fazla şeyin oluşturması edimin de birden fazla olması anlamına asla gelmemektedir.

D. Objektif Dava Birleşmesinin Şartları

Önceki kanunun aksine mevcut HMK 110. maddesinde objektif dava birleşmesini düzenlerken şartlarını da belirlemiştir. Bununla birlikte HUMK yürürlükteyken de söz konusu şartlar aynı şekilde ele alınmaktaydı. ZPO'nun 260. paragrafında bir davacının aynı davalıya karşı sahip olduğu birden fazla talebini, bunlar farklı sebeplere dayansa dahi bu taleplerin tamamı için aynı mahkeme görevli ve aynı yargılama çeşidi geçerliyse bir davada birleştirebileceği düzenlenmektedir.²⁸ Görüldüğü gibi objektif dava birleşmesinin şartları konusunda düzenlemeler arasında bir paralellik olduğu söylenebilir.

1. Objektif Dava Birleşmesinin Tarafları

Bir davada davacı ve davalı olmak üzere mutlaka iki taraf vardır. Dava açarak mahkemeden hukukî koruma talep eden kişi davacı; kendisine karşı hukukî koruma talep edilen kişiye ise davalı denilmektedir.²⁹ Davacı ve davalı tarafta birden fazla kişi bulunabilse dahi davada ikiden fazla tarafın bulunması imkânsızdır.³⁰

Objektif dava birleşmesinden bahsedebilmek için aynı davacının taleplerini aynı davalıya karşı ileri sürmesi gerekir. Örneğin, boşanma davası içinde davacı eş, kendisine ait olup davalı eşin elinde bulunan bir malın istirdadını isteyebilir³¹ ya da davacı tarafta dava arkadaşı (A) ve (B), davalı taraf olan (C)'ye karşı el atmanın önlenmesi ve ecrimisil olarak birden fazla talebini aynı davada birleştirebilir. Bu gibi hallerde objektif dava birleşmesi söz konusu olur. Ancak davacı tarafta dava arkadaşı olarak (A) ve (B), davalı taraf olan (C)'den haksız fiil sebebiyle mala verilen zararın tazmini talebi ile (A)'nın (C)'den olan ödünç sözleşmesi sebebiyle verilen paranın iadesi objektif dava birleşmesinin konusu olamaz. Çünkü bu halde aynı davacı taraf aynı davalı tarafa karşı taleplerini ileri sürmemektedir.³²

²⁸ Muşul, 2009, s.57.

²⁹ Pekcanitez / Atalay / Özekes, 2013, s.291 vd.

³⁰ Kuru / Arslan / Yılmaz, 2013, s.207.

³¹ Umar, 2011, s.313.

³² Bu aşamada husumet olarak da adlandırılan taraf sıfatından bahsetmek gerekir.

2. Birbirinden Bağımsız Birden Fazla Aslî Talep Olması

a. Birden Fazla Aslî Talep Olması

Objektif dava birleşmesi için her şeyden önce davacının aynı dava-lyaya yönelttiği birden fazla aslî talep bulunmalıdır. Davada taleplerin birden çok olması durumu kendi içinde farklılık gösterebilirken taleplerin birden fazla olduğu her durumda objektif dava birleşmesi vardır denilemez. Bu açıdan bakıldığında terditli davada, seçimlik davada ve karşı davada da talep çokluğu vardır.³³ Objektif dava birleşmesinden söz edebilmek için aslî taleplerin birinin diğerinin yanında dava edilmesi gerekir.

b. Taleplerin Usulî Nitelikte Olması

Bu aşamada üzerinde durulması gereken noktalardan biri objektif dava birleşmesinin davacının birden fazla “*usulî talep*” ileri sürmesi halinde söz konusu olmasıdır. Maddî hukuk taleplerinin yarışması halinde objektif dava birleşmesinden bahsedilememektedir. Ancak yarışan maddi hukuk taleplerinin dava konusu yapılması halinde, bunun objektif dava birleşmesinin ayrımlarından biri olacağı yönünde aksi görüş de vardır.³⁴

Usulî talep; maddi hukuk talebinden farklı olup talep sonucu ve talep sonucunun dayandığı vakıalar anlamındaki dava sebebinden oluşur. Usulî talebin bu iki unsurundan en az birinde meydana gelen yığılma objektif dava birleşmesine yol açar.³⁵ Davacının davalıya karşı aynı amaca yönelmiş birden fazla maddi hukuka ilişkin talep hakkına sahip olması da mümkündür. Usulî talebi maddî hukuk talebinden ayıran nokta, davacının davalıdan bir edada bulunmasını değil; mahkemeden bu hususta bir hüküm verilmesini talep etmesindedir.³⁶

Bir maddi hukuk sorunu olarak ele alınan taraf sıfatı; davanın tarafları olan kişi ya da kişiler ile dava konusu sübjektif hak arasındaki ilişkidir. Bu bağlamda, davanın taraflarının, söz konusu maddi hukuk ilişkisinin de tarafları olması gerekir. L. Şanal Görgün / Mehmet Kodakoğlu, Medenî Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s.126.

³³ Üstündağ, 1977, s.145.

³⁴ Muşul, 2009, s.103, dipnot 37.

³⁵ Muşul, 2012, s.144.

³⁶ Alangoya, 1999, s.31, dipnot 24.

Usulî talep hakkı, bir hukukî sonucun kesin bir şekilde tespit edilmesine yönelmiş ve davacı tarafından ileri sürülmüş olan talep sonucu ile belirlenen istek olarak tanımlanabilir. Eğer davacı mahkemeden birde fazla karar vermesini talep ediyorsa o zaman usulî anlamda bir talep çokluğu mevcuttur. Elbette mahkemeden talep edilmiş kararların sayısı hüküm sayısına göre belirlenemez. Bu konuda kıstas olarak talep edilmiş olan kararın konusu dikkate alınır. Eğer davacı çeşitli iddialar ileri sürerek bunlara cevap verilmesini istiyorsa bu durumda usul hukuku anlamında taleplerin çokluğundan bahsedilir.³⁷

Ferdileştirme teorisine göre dava dilekçesinde talep sonucunu haklı gösteren hukukî sebeplerin belirtilmesi şart ve yeterli olup vakıaların bildirilmesi gerekli değildir. Vakıalara dayandırma teorisine göreyse dava dilekçesinde talep sonucunun dayanağı olan ve bu talep sonucunu haklı gösterecek vakıaların bildirilmesi şart ve yeterlidir.³⁸ Bu teoriye göre hukukî sebebin belirtilmesi gerekmez; davanın gerçek sebebi vakılardır. Kanunumuzun ağırlıklı olarak benimsediği teori vakıalara dayandırma teorisidir.³⁹ Vakıalara dayandırma teorisi kabul edildiğinde sadece maddi hukuk taleplerinin yarışmasının objektif dava birleşmesi yaratmayacağı söylenebilir. Çünkü bu halde zorunlu unsurlardan bir çokluk değil; talep sonucuna ulaştırabilecek birden fazla hukukî sebep vardır.⁴⁰ O halde bir talep sonucunun birden fazla vakıaya dayandırılması halinde vakıalar karışımında bir yığılma olacağından usulî talep çokluğu söz konusu olurken; aynı olayda iki hukuk normunun gerçekleşmesi halinde, sadece bir usulî talep söz konusu olup dava birleşmesi söz konusu olmayacaktır.⁴¹

Sonuç olarak dava temelini oluşturan vakıa karışımı tek ve aynı olmasına rağmen, örneğin, çalınanın iadesi ve hırsızlıktan uğranılan zararın tazmini davalarında olduğu gibi, talep sonucu fazlalığı objektif dava birleşmesini meydana getirebilir. Diğer yandan talep sonucu tek ve aynı olup vakıaların çokluğu, örneğin, istihkak davasında davacının mülkiyet hakkını miras sebebine ve kazandırıcı zamanaşımına dayandırmasında olduğu gibi, bir objektif dava birleşmesi doğurabilir.

³⁷ Üstündağ, 1977, s.394.

³⁸ Kuru / Arslan / Yılmaz, 2013, s.280.

³⁹ Kuru / Arslan / Yılmaz, 2013, s.280.

⁴⁰ Alangoya / Yıldırım / Yıldırım D., 2011, s.128 vd.

⁴¹ Ulukapı, 1990, s.29.

Son olarak hem vakıalar hem talep sonucunda çokluk olursa, örneğin, ödünç sözleşmesi sebebiyle verilen paranın iadesi ve bundan bağımsız olan bir haksız fiil sebebiyle mala verilen zararın tazmini davası halinde, yine objektif dava birleşmesi söz konusu olacaktır.⁴²

c. Taleplerin Birbirinden Bağımsız Olması

Objektif dava birleşmesinde, birleştirilen talepler mahkemece birlikte incelenir ve birlikte karara bağlanır; fakat bu talepler birbirinden bağımsızdır, mahkeme her talep için ayrı ayrı karar verir. Objektif dava birleşmesinde, birlikte açılan dava sayısı kadar talep sonucu vardır.⁴³ Davasını aynı dava dilekçesiyle açan davacının, her davasına ait talep sonucunu ayrı ayrı ve açıkça bildirmesi gerekir. Aksi halde davacıya her bir talep konusunun miktarını açıklaması için süre verilir; bu süre içinde açıklama yapmazsa mahkeme davanın reddine karar verir.⁴⁴

Taleplerin birbirinden bağımsız olmasının birçok sonucu vardır. Örneğin, talepten fazlaya hüküm verilemeyeceği kuralı her talep için ayrı ayrı dikkate alınır. Bunun gibi talepler birbirinden bağımsız olduğu için vekâlet ücretinin ayrı ayrı takdir edilmesi gerekir.⁴⁵ Dava şartlarının her bir talep bakımından ayrı ayrı belirlenmesi de yine taleplerin birbirinden bağımsız olmasının sonucudur.⁴⁶ Davalı, davacının talep sonuçlarının hepsini kabul edebileceği gibi bir ya da bir kaçını da kabul edebilir. Bu durumda kabule konu olan talep sonucunun ilişkin bulunduğu dava sona ererken, diğer dava ya da davalara devam edilir.⁴⁷ Benzer şekilde taleplerin birinden feragat edilmesi halinde diğer

⁴² Alangoya, 1999, s.32 vd.

⁴³ Kuru, 2001, C.2, s.1497 vd. "...davacıların dilekçelerinde davalılara karşı olan birden fazla istemlerini aynı davada birleştirmeleri halinde objektif dava birleşmesi sözkonusu olur. Bu halde, davada birlikte açılan dava sayısı kadar talep sonucu ve müddeabih vardır. Mahkemenin birlikte açılan her bir dava için inceleme yaparak bir karar vermesi gerekir." Y. 14. HD. 19.04.2003, E. 2002/2372, K. 2002/3046. Aynı yönde; Y. 11. HD. 09.03.2009, E. 2007/13628, K. 2009/2622; Y. 3. HD. 06.11.2003, E. 2003/13090, K. 2003/13274 Erişim: <http://www.kazanci.com> (23.10.2014).

⁴⁴ Y. 9. HD. 27. 03. 1979, E. 1979/3362, K. 1979/4575; Y. 15. HD. 28.11.1978, E. 1978/2244, K. 1978/2262; Y. 9. HD. 28.05.1996, E. 1996/38196, K. 1996/11990; Kuru, 2001,C.2, s.1604 vd.

⁴⁵ Kuru, 2001, C.2, s.1500.

⁴⁶ Salih Özaykut / Mehmet Beleş, Karşılaştırmalı-Açıklamalı-Şerhli ve Gerekçeli Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Adalet Yayınevi, Ankara 2014, s.475.

⁴⁷ İbrahim Ermenek, Davayı Kabul, Adalet Yayınevi, Ankara 2009, s.70.

talep (ya da talepler) için inceleme yapıp karar verilir.⁴⁸ Bağımsız nitelikte olmanın bir diğer sonucu objektif dava birleşmesine konu olan taleplerden biri konusuz kalırsa diğer talep için yargılamaya devam edilerek esas hakkında hüküm verilecek olmasıdır.⁴⁹ Yine birleştirilen taleplerin birbirinden bağımsız olmalarının bir sonucu olarak senetle ispat sınırı her bir talep için ayrı ayrı belirlenir.⁵⁰ Dava dosyasının işleminden kaldırılmış olması halinde taraflardan biri objektif dava birleşmesindeki davalardan birinin yenilenmesini isterse mahkeme sadece o yenilenen davayı inceleyebilir; yenilenmemiş olan diğer dava işleminden kaldırılmış olmakta devam eder.⁵¹

d. Taleplerin Aslî Nitelikte Olması

Davacının aynı davalıya karşı olan birden fazla bağımsız aslî talebini aralarında derecelendirme ilişkisi yani aslîlik-fer'îlik ilişkisi kurmadan ileri sürmesi halinde objektif dava birleşmesi söz konusu olur.⁵² Objektif dava birleşmesini terditli davadan ayıran unsurlardan biri budur. Objektif dava birleşmesinde talepler arasında bir öncelik sırası bulunmamaktadır; davacının taleplerinden her biri diğerine eşdeğer ve aynı derecede öneme sahiptir.

3. Taleplerin Aynı Yargı Çeşidi İçinde Yer Alması

Objektif dava birleşmesinin söz konusu olabilmesi için öngörülen şartlardan diğeri taleplerin hepsinin aynı yargı çeşidinde yer almasıdır. Ancak gerekçede yargı çeşidi ile neyin kastedildiği hususunda bir açıklama yoktur.

Maddî anlamda yargı, çeşitlere (kollara) ayrılır. Yargı kolları aynı derecede ve eşittir, yani aralarında altlık üstlük ilişkisi yoktur; bir yargı çeşidindeki mahkeme diğer yargı çeşidine bağlı değildir. Her yargı çeşidinde ayrı yargılama usulleri uygulayan ayrı mahkemeler görev yapar.⁵³ Hukukî nitelikleri bakımından bir bütünlük oluşturan yargı-

⁴⁸ Kuru, 2001, C.2, s.1500.

⁴⁹ Kuru, 2001, C.3, s.3025.

⁵⁰ Kuru, 2001, C.2, s.2242.

⁵¹ Kuru, 2001, C.4, s.4103.

⁵² Pekcanitez / Atalay / Özkes, 2013, s.476.

⁵³ Pekcanitez / Atalay / Özkes, 2013, s.89.

sal işler, belirli bir yargı çeşidinde toplanır ve bunlar hakkında o yargı çeşidine özgü yargılama usulü uygulanır.⁵⁴ Yargı çeşitleri arasındaki ilişki yargı yolu ilişkisidir ve bu husus kamu düzenindedir, kendiliğinden gözetilir, taraflar üzerinde tasarruf edemez.⁵⁵ Türk yargı sistemini dört bölüme ayrılmıştır. Bu ayırım kimi yazarlara göre; anayasa yargısı, idari yargı, adlî yargı ve uyuşmazlık yargısı⁵⁶ kimi yazarlara göre ise anayasa yargısı, idari yargı, adlî yargı ve askerî yargıdır.⁵⁷ Adlî yargı ise kendi içinde ceza yargısı ve medenî yargı olarak ikiye ayrılır. Bu ayırımdan bağımsız olarak medenî yargının kendi içinde yargılama usulü olarak, basit yargılama usulü ve yazılı yargılama usulü vardır. İşte bazı yazarlar buradaki aynı yargı çeşidine tâbi olmayı aynı yargılama usulüne tâbi olma olarak yorumlamaktadır. Bu görüşe göre taleplerden hepsi ya yazılı yargılama usulüne ya da basit yargılama usulüne tâbi olmalıdır.⁵⁸

Kanımızca objektif dava birleşmesi hususunda bahsedilen yargı çeşidi adlî yargı içindeki ceza yargısı ve adlî yargı ayırımıdır. Ayırım anayasa yargısı, idari yargı, adlî yargı ve askerî yargı çerçevesinde anlaşılırsa bu ayırma çok geniş bir anlam yüklenmiş olacak ve örneğin, ceza yargısı içine giren bir dava ile medenî yargı içine giren bir dava objektif dava birleştirmesine konu olabilecektir. Oysa iki yargı çeşidinin usulleri, amaçları, yöntemleri birbirinden çok farklıdır. Ayırımı medenî yargı içindeki yargılama usulleri olarak anlarsak bu seferde anlam çok daraltılmış olacak ve objektif dava birleşmesi amaçlarına hizmet edemez bir hale gelecektir.

Burada bahsedilmesi gereken bir diğer husus, biri re'sen araştırma ilkesine tâbi olup diğeri taraflarca getirme ilkesine tâbi olan birden fazla talep söz konusu olduğunda bunların objektif dava birleşmesine konu edilip edilemeyeceğidir. Kural, çekişmeli yargı açısından taraflarca getirme ilkesinin; çekişmesiz yargı açınsındansa re'sen araştırma ilkesinin geçerli olduğudur. Bununla birlikte çekişmeli yargıya tâbi olup taraflarca getirme ilkesinin istisnasını teşkil eden davalarda var-

⁵⁴ Kuru / Arslan / Yılmaz, 2013, s.56.

⁵⁵ Alangoya / Yıldırım / Yıldırım D., 2011, s.20.

⁵⁶ Kuru / Arslan / Yılmaz, 2013, s.57; Alangoya / Yıldırım / Yıldırım D., 2011, s.20.

⁵⁷ Pekcanitez / Atalay / Özekes, 2013, s.89.

⁵⁸ Alangoya, 1999, s.35. Aynı yönde; Kuru / Arslan / Yılmaz, 2013, s.271.

dır ki bunlar kamu düzenini ilgilendiren davalardır.⁵⁹ Taleplerden birinin çekişmeli yargıya diğerinin çekişmesiz yargıya tâbi olmasındaki durum şimdilik bir tarafa bırakılacak olursa; çekişmeli yargıya tâbi iki ayrı ilkenin söz konusu olduğu birden fazla talep bulunması halinde, kanımızca bu taleplerin ayrılması gerekir. Çünkü birbirinin zıttı olarak ifade edilen bu iki ilkeye bağlanan sonuçlar da doğal olarak birbirinin tam tersidir. Aynı yargılama içindeki bir talep için re'sen araştırma ilkesi geçerli diye örneğin, ikinci tanık listesinin verilmesi söz konusu olabileceken; diğer talep, taraflarca getirme ilkesine tâbi olduğu için bu mümkün olmayacaktır. Yargılama içindeki her bir durumun bu şekilde ayrı ayrı tespit edilip uygulanması hem usul ekonomisine aykırı olacağı hem de yargılamanın daha iyi yürütülmesini engelleyeceği için bu iki ayrı ilkeye tâbi olan talepler, mahkemece ayrılmalıdır.

Son olarak taleplerden birinin çekişmeli yargıya diğerinin çekişmesiz yargıya tâbi olması halinde objektif dava birleşmesinin söz konusu olup olmayacağı meselesi gündeme gelebilir. Bilindiği gibi çekişmesiz yargıyı çekişmeli yargıdan ayıran temel farklar; çekişme yokluğu, sübjektif hakkın yokluğu ve re'sen araştırma ilkesinin geçerli olmasıdır. Bu bağlamda çekişmesiz yargıda dava, davacı ve davalı gibi kavramlar yoktur.⁶⁰ İşte bu özelliklerinden dolayı çekişmesiz yargıya tâbi talepler objektif dava birleşmesine konu olamaz. Çünkü her şeyden önce kurumun adında dahi "*dava*" terimi geçmektedir; bundan da önemlisi objektif dava birleşmesinin şartlarından ilki aynı "*davacının*" aynı "*davalıya*" karşı taleplerini yöneltmesidir. Bu açıdan bakıldığında çekişmesiz yargıda ilgilinin karşısında bir "*karşı taraf*" yoktur. Dolayısıyla kanımızca, örneğin, (A), çekişmesiz yargıya tâbi olan birden fazla talebini ya da (A)'nın (B)'ye karşı çekişmeli yargının konusu olan talebinin yanında bir de çekişmesiz yargıya tâbi olan talebini birleştirerek objektif dava birleşmesinin konusu yapmasına imkân yoktur.

4. Taleplerin Tümü İçin Ortak Yetkili Mahkeme Bulunması

Mahkemelerin yetkisi kanunla düzenlenir ve hiç kimse kanunen yetkili olduğu mahkemeden başka bir mahkeme önüne çıkarılamaz. Genel yetki kuralına göre aksine bir düzenleme olmadıkça, her dava,

⁵⁹ Pekcanitez / Atalay / Özekes, 2013, s.362.

⁶⁰ Kuru / Arslan / Yılmaz, 2013, s.67 vd.

dava açıldığı tarihte davalının yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesinde görülür. Bunun dışında özel yetki kuralları da vardır; ancak kesin yetki kuralı niteliğinde değilse özel yetki kuralı genel yetkiyi kaldırmaz.⁶¹ Yetkinin kesin olduğu hallerde ise davaya sadece o kesin yetkili mahkemede bakılabilir, dava başka bir yer mahkemesinde açılmaz. Kesin yetkili olarak tek mahkeme öngörülebileceği gibi birden fazla mahkeme de öngörülmüş olabilir.⁶²

Kanunda dava sebebine göre davanın tamamı hakkında ortak yetkiyi taşıyan bir mahkeme belli edilmiş ise davaya o mahkemede bakılır.⁶³ HMK m. 7/1'de "*davalıların*" birden çok olması halinde yetkili mahkemenin ortak yetkili mahkeme olacağı düzenlenmiştir. Oysa objektif dava birleşmesinde, taraf çokluğu değil; "*talep çokluğu*" olup bu talepler için ortak yetkili mahkemenin varlığı aranmaktadır. Örneğin, (A)'nın (B)'ye karşı hem satım sözleşmesinden doğan talebi için hem de sebepsiz zenginleşmeden doğan alacağı için ayrı ayrı değerlendirildiğinde yetkili mahkeme Ankara ise objektif dava birleşmesi açısından ortak yetkili mahkeme şartı gerçekleşmektedir.

Bununla birlikte objektif dava birleşmesine konu edilen taleplerden biri için kesin yetkili mahkeme varsa bu durumda davanın o kesin yetkili mahkemede açılması gerekir.⁶⁴ Diğer yandan taleplerin hepsi için farklı kesin yetkili mahkemeler söz konusu olabilir. Örneğin, taleplerden biri genel bir hukukî ilişkiden doğan taşınmaz ilişkinin istihkak iddiası, diğeri ölüme bağlı tasarrufun iptali olabilir. Bu durumda ilk talep için HMK m. 12 gereği taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi; ikinci talep için HMK m.11 gereği ölenin son yerleşim yeri mahkemesi kesin yetkili mahkeme olacaktır. Ancak taşınmazın bulunduğu yer de ölenin son yerleşim yeri de İstanbul ise objektif dava birleşmesi açısından bu durum talepler için ortak yetkili mahkemenin bulunduğu anlamına gelecek ve diğer şartlar da varsa bu talepler objektif dava birleşmesine konu edilebilecektir.

⁶¹ Kuru / Arslan / Yılmaz, 2013, s.129 vd.

⁶² Pekcanitez / Atalay / Özekes, 2013, s.172.

⁶³ Y. 11. HD. 21.09.2006, E. 2005/12841, K. 2006/9061 Erişim: <http://www.kazanci.com> (23.10.2014).

⁶⁴ Umar, 2011, s.52 vd.

E. Objektif Dava Birleşmesinin İncelenmesi

1. Görev ve Yetki

Objektif dava birleşmesi durumlarında görev kuralları açısından HMK düzenlemesinde davanın değeri görev konusunu etkilemediğinden HUMK'un benimsediği görevli mahkemenin dava değerleri toplamına göre belirleneceği ilkesi⁶⁵ geçerli olmayacaktır.⁶⁶

Objektif dava birleşmesine konu olan taleplerden biri özel mahkemenin (örneğin, iş mahkemesinin) diğeri genel mahkemenin (örneğin, asliye hukuk mahkemesinin) görev alanına giriyor olabilir. Bir özel mahkemenin görevine giren dava, genel mahkemede başka bir dava ile birlikte açılmaz.⁶⁷ Buna karşılık, biri özel mahkemenin diğeri genel mahkemenin görev alanına giren bu birleştirilen taleplerin tümü için özel mahkeme görevli olur.⁶⁸ Yani iş mahkemesinin görev alanına giren bir dava, asliye hukuk mahkemesinde başka bir dava ile birlikte açılmazken; bu iki talep objektif dava birleşmesine konu edilerek iş mahkemesinde açılabilir.

Bununla birlikte biri sulh hukuk mahkemesinin diğeri asliye hukuk mahkemesinin görev alanına giren davalar, asliye hukuk mahkemesinde birlikte açılabilir.⁶⁹

Aynı durum birleştirilen taleplerden birinin asliye hukuk mahkemesinin diğerininse asliye ticaret mahkemesinin görev alanına

⁶⁵ 5235 Sayılı Kanununun 5. Maddesinde 6545 sayılı yasanın 45. Maddesi ile yapılan değişiklik ile Asliye Ticaret Mahkemeleri karma heyetli bir mahkeme haline getirilmiştir. Bu değişiklik ile ticaret mahkemelerinin görev alanına giren davaların yargılaması, konusu parayla ölçülebilen uyuşmazlıklarda dava değeri üç yüz bin Türk lirasının üzerinde olan dava ve iş olması durumuna göre, mahkemelerin tek hâkimli hale gelmeden önceki heyet halinde çalıştığı durum ile tek hâkimli mahkeme olarak çalıştığı durumun bir karması oluşturulmuştur. Söz konusu karma sistemde kanunkoyucu heyet ile görülüp karara bağlanması gereken davaları sınırlı olarak saymıştır. Bu düzenlemeyle birlikte, ticaret mahkemesinin görev alanına giren bir davanın heyet halinde mi yoksa tek hâkimle mi görülüp karara bağlanması gerektiğinin açık ve net bir şekilde belirlenmesi önem kazanmıştır. Hüseyin Tuztaş, Ticaret Mahkemesi Hakimi Yazdı, Ticaret Mahkemelerinde Getirilen Değişiklikler, Erişim: <http://www.genctbaro.org/genct-baro-ozel-haber/ticaret-mahkemesi-hakimi-yazdi-ticaret-mahkemelerinde-getirilen-degisiklikler.html> (30.01.2015)

⁶⁶ Umar, 2011, s.25.

⁶⁷ Ulukapı, 1990, s.30.

⁶⁸ Kuru, 2001, C.2, s.1498.

⁶⁹ Kuru / Arslan / Yılmaz, 2013, s.271.

girmesi durumunda da karşımıza çıkar. Ticaret mahkemesi özel görevli mahkeme niteliğinde olduğundan yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda, böyle bir durumda dava, asliye ticaret mahkemesinde açılır.⁷⁰

Bununla birlikte objektif dava birleşmesine konu edilen taleplerden biri için kesin yetki diğeri için kesin olmayan yetki söz konusu olduğunda davanın o kesin yetkili mahkemede açılması gerekir. Bu konuyu kesin yetki niteliğinde olan taşınmazın aynından doğan davalar üzerinden UMAR şöyle açıklamıştır; *“tek dava içinde açılmış diğer davaların, aslında kendi başlarına o kesin yetki kuralına tâbi olmaması; onların şimdi m.12’ye tâbi dava ile birlikte açıldılar diye davanın reddine yahut yetki itirazı üzerine diğer davalar hakkında ayırma kararı verilmesine yol açamaz. Örneğin, bir kimsenin geçit irtifakından yararlanma hakkına engel olunuyorsa hem bu müdahalenin men’ine karar verilmesi hem de şimdiye kadar yapılagelen müdahale yüzünden kişinin uğradığı zararın tazminine hükmolunması istemiyle açıla tek dava bakımından durum böyledir. Böyle bir tazminat talebi diğer istemle birlikte öne sürüldüğünde o da taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinin yargısına tâbi olacaktır.”*⁷¹

2. İspat Sınırının Belirlenmesi

Belli bir miktarın üzerindeki hukukî işlemlerin senetle ispatı zorunludur (HMK m.200). Objektif dava birleşmesinde, birleştirilen talepler birbirinden bağımsız oldukları için senetle ispat zorunluluğu sınırı, her alacak için ayrı ayrı belirlenir.⁷² Yani birleştirilen taleplerin toplamı ispat sınırından fazla olsa bile ispat sınırından az olan her bir talep, tanıkla da ispat edilebilir. Burada dikkat edilecek husus ayrı alacaklar olduğu için, ispat sınırının altında kalan her alacağın ayrı ayrı tanıkla ispat edilebilirliğidir. Yoksa ispat sınırını aşan tek bir alacak ayrı ayrı zamanlarda ispat sınırından az miktarda olacak şekilde verilmiş olsa bile, bu farklı zamanlarda verilen tek alacağın kesimleri için tanıkla ispat mümkün değildir.⁷³

⁷⁰ Kuru, 2001, C.1, s.190.

⁷¹ Umar, 2011, s.52 vd.

⁷² Kuru, 2001, C.2, s.2242.

⁷³ Kuru, 2001, C.2, s.2243 vd.

3. İslah

İslah, davacı ya da davalı tarafın iddia ve savunmanın değiştirilmesi yasağı kapsamında olan usul işlemlerini belirli kurallara uymak suretiyle düzeltmesini sağlayan hukukî bir yoldur.⁷⁴ İslah talebi, mahkemeye yöneltilen tek taraflı bir irade beyanı olmakla birlikte karşı tarafın ya da mahkemenin onayına da ihtiyaç duymamaktadır.⁷⁵

Davacı, aynı davalıya karşı olan birden fazla aslî talebini aynı dava dilekçesiyle aynı anda ileri sürebileceği gibi, davanın genişletilmesi şartlarına uyarak daha sonra da ileri sürebilirler. Ayrıca mahkemenin ayrı ayrı açılan davaları birleştirmesiyle de objektif dava birleşmesi ortaya çıkabilir. Bununla birlikte ıslah ile yeni taleplerin ileri sürülebileceği kabul edildiği takdirde ıslah yoluyla da objektif dava birleşmesi mümkündür.

Yargıtay, aksi yönde kararları olmakla birlikte, ağırlıklı olarak, dava konusu ile ilgili olmayan yeni taleplerin davaya ıslah yoluyla dâhil edilemeyeceği görüşündedir.⁷⁶ Yargıtay'a göre davacının talep sonucunu aynı çizgi üzerinden arttırıp genişletebilmesi mümkün olsa da dava konusu edilmeyen bir talep ıslah suretiyle dava kapsamına alınamaz. İslahla kastedilen dava konusu edilen hususların değiştirip genişletilmesidir.⁷⁷

Kanımızca da isabetli olan doktrinin görüşüne göre ise ıslah ile yeni talepler ileri sürülebilir ve dolayısıyla ıslah yoluyla objektif dava

⁷⁴ Ejder Yılmaz, Makaleler, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, C.2, s.2059.

⁷⁵ Ansay, 1960, s.188. Aynı yönde; Adnan Deynekli, Medenî Usul Hukukunda İslah, Bilge Yayınevi, Ankara 2013, s.16.

⁷⁶ "...hiç dava konusu edilmeyen bir hususun ıslahla çekişme konusu haline getirilemeyeceği..." "...dava konusu edilmeyen bir şeyin ıslah yoluyla davaya ithaline ve dava konusu haline getirilmesine yasal açıdan olanak bulunmamaktadır..." "...dava konusu edilmeyen bir konu ıslahla dava konusuna dâhil edilemeyeceği..." Y. 1. HD. 21.2.2011, E. 2011/614, K. 2011/1898. Aynı yönde; Y. 2. HD. 19.10.2012, E. 2012/18663, K. 2012/25392; Y. HGK. 29.6.2011, E. 2011/1-364, K. 2011/453; Y. 1. HD 9.12.2009, E. 2009/10432, K. 2009/12778; Y. 1. HD 14.1.2008, E. 2007/10286, K. 2008/98; Y. 1. HD. 15.12.2010, E. 2010/12444, K. 2010/13442; Y. 1. HD. 21.12.2006, E. 2006/11301, K. 2006/12934; Y. 1. HD. 6.7.2010, E. 2010/4955, K. 2010/7972; Y. 1. HD. 28.2.2007, E. 2007/284, K. 2007/1961Erişim: <http://www.kazanci.com> (23.10.2014). Aynı yönde; Mahmut Bilgen, Hukuk Yargılamasında İslah, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2010, s.144 vd; Deynekli, 2013, s.53.

⁷⁷ Y. 6. HD. 29.01.2013, E. 2012/18397, K. 2013/1205; Pekcanitez / Atalay / Özekes, 2013, s.623.

birleşmesi sonradan gerçekleşebilir.⁷⁸ Davacı, davasını tamamen ıslah edebileceği gibi kısmen ıslah etmesi de mümkündür. Bu hallerde davacı eski davasını aynen muhafaza etmekle birlikte yeni davaları da yargılamaya sokar. Objektif dava birleşmesi ile bu durum söz konusu olup davacı, dava dilekçesindeki talep sonucuna yeni birtakım talep sonuçlarını bu yolla ekleyebilecektir.⁷⁹ Ancak bu noktada, ıslah ile eklenen yeni talebin, başlangıçta objektif dava birleşmesine konu edilmesinin mümkün olup olmadığına dikkat edilmesi gerekir.⁸⁰ Eğer varlığı gereken şartlar bakımından bir sorun yoksa ıslah yoluyla objektif dava birleşmesi gerçekleşebilir.

Davanın tamamen ıslahı, dava dilekçesinden itibaren yapılır ve bu nedenle de mahkemeye yeni bir dilekçe verilir.⁸¹ Davanın kısmen ıslahında ise dava dilekçesinden sonraki bir usul işlemi ıslah edilmektedir.⁸² Konumuz açısından ıslah çeşitlerinden kısmî ıslah söz konusudur. Islah, sözlü veya yazılı olarak yapılabilir. HMK'nın gerekçesinde de belirtildiği gibi karşı taraf duruşmada hazır değilse veya ıslah talebi duruşma dışında yapılıyorsa, hukukî dinlenilme hakkının bir sonucu olarak, karşı tarafı ıslahtan haberdar etmek amacıyla, tutanağın veya ıslah dilekçesinin bir örneği ona tebliğ edilmelidir. Böylelikle ıslah yoluyla eklenen yeni talepler karşısında davalının savunma hakkını kullanması mümkün olabilecektir⁸³.

4. Temyiz

Yargıtay'ın önceki tarihli yerleşmiş içtihadı temyiz inceleme yeri, yani daireleri farklı olan davaların birlikte açılmayacağı, dolayısıyla objektif dava birleşmesine konu olamayacağı yönündeyken daha sonra bu görüşünden dönmüştür.⁸⁴ Bilindiği gibi Yargıtay daireleri arasındaki ilişki görev ilişkisi değil, iş bölümü ilişkisidir.⁸⁵ Objektif dava birleşmesi-

⁷⁸ Umar, 2011, s.484.

⁷⁹ Üstündağ, 1977, s.462. Aynı yönde; Yılmaz Ejder, Islah, Yetkin Yayınları, 4. Bası, Ankara 2013, s.236.

⁸⁰ Pekcanitez / Atalay / Özkes, 2013, s.623.

⁸¹ Pekcanitez / Atalay / Özkes, 2013, s.622.

⁸² Pekcanitez / Atalay / Özkes, 2013, s.620.

⁸³ Üstündağ, 1977, s.459 vd.

⁸⁴ Kuru, 2001, C.2, s.1499.

⁸⁵ "...Yargıtay daireleri arasındaki ilişki görev ilişkisi olmayıp, iş bölümü ilişkisi bulunduğundan..." Y. 4. HD. 12.10.1987, E. 1987/7309, K. 1987/7373 Erişim: <http://>

ne konu olan taleplerin, temyiz inceleme mercilerinin farklı olması, söz konusu taleplerin birleştirilerek davayı bir arada açmaya engel değildir.⁸⁶

Yürürlükte olan 6100 sayılı Hukuku Muhakemeleri Kanunu'nun geçici 3. maddesi gereği 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 428. maddesinin yürürlüğü devam etmektedir. İlgili maddeye göre alacak ve taşınır davalarında belirli bir parasal sınırı geçmeyen kararlar temyiz edilemez. Alacağın bir kısmı dava edilmiş ise söz konusu kesinlik sınırı alacağın tamamına göre belirlenecektir. Eğer alacağın tamamı dava edilmiş, ancak asıl istemin kabul edilmeyen kısım kesinlik sınırının altında ise yine temyiz edilemeyecek; ancak karşı taraf temyiz ederse bu kısımda temyiz edilebilecektir.⁸⁷

Birleştirilen taleplerin tümü temyiz ediliyorsa temyiz sınırının talepler toplamına göre belirlenmesi gerekir. Çünkü temyiz sınırı, dava konusunun miktar ve değerine göre belirlenir⁸⁸. Bununla birlikte hükmün yalnız bir kısmı temyiz edilip, diğer kısmı temyiz edilmeyebilir; bu durum "*kısmî temyiz*" olarak ifade edilir. Diğer yandan, alacağın bir kısmının temyiz edilmiş olması halinde, temyiz kesinlik sınırı, alacağın tamamına göre belirlenir.⁸⁹ Objektif dava birleşmesi halinde verilen hükmün, taleplerden yalnızca biri örneğin, manevi tazminatın kabulü ya da reddi temyiz edilirken boşanmaya ilişkin hükmün esas ile maddi tazminat ve nafakalara ilişkin sonuçları temyiz edilmeyebilir.⁹⁰ Bu halde hükmün temyiz edilmeyen kısmı temyiz süresinin geçmesiyle kesinleşir ve kesinleşen kısım icra edilebilir.⁹¹

www.kazanci.com (23.10.2014).

⁸⁶ "...davaların salt temyiz inceleme mercilerinin ayrı olduğu gerekçesiyle ayrılmaları gerektiği hususunun bozma nedeni yapılamayacağı..." Y. HGK. 15.10.2003, E. 2003/21-571, K. 2003/575 Erişim: <http://www.kazanci.com> (23.10.2014).

⁸⁷ Pekcanitez / Atalay / Özkes, 2013, s.896.

⁸⁸ Kuru, 2001, C.5, s.4513. Aynı yönde; Muhammet Özkes, Sorularla Medenî Usul Hukukunda Yeni Kanun Yolu Sistemi, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2008, s.89; Pekcanitez / Atalay / Özkes, 2013, s.896.

⁸⁹ Pekcanitez / Atalay / Özkes, 2013, s.942. Aynı yönde; "...alacağın bir kısmının dava edilmesi halinde kesinlik sınırı, alacağının tamamına göre belirleneceğinden..." Y. HGK. 20.1.1988, E. 1987/10-517, K. 1988/37 Erişim: <http://www.kazanci.com> (23.10.2014).

⁹⁰ "...objektif dava birleşmesi halinde verilen hüküm taleplerinden yalnızca biri temyiz edilip diğer sonuçlar temyiz edilemeyebilir..." Y. HGK. 23.6.1993, E. 1993/2-133, K. 1993/481. Aynı yönde; Y. HGK. 30.11.1994, E. 1994/2-570, K. 1994/769 Erişim: <http://www.kazanci.com> (23.10.2014).

⁹¹ Kuru, 2001, C.5, s.4625.

5. Yargılama Harç ve Giderleri

Objektif dava birleşmesinde, birleştirilen talepler birbirinden bağımsız olduğundan, her talep için ayrı ayrı vekâlet ücreti takdir edilir.⁹² Bununla birlikte HUMK düzenlemesine göre görevin dava konusu edilen taleplerin toplamına göre belirleneceği hükmünden hareketle harcın da birleştirilen taleplerin toplamı üzerinden alınacağı kabul edilmekteydi.⁹³ HMK'nın bu düzenlemeyi kaldırması, kanımızca harç konusunda kabul edilen görüşü değiştirmemekte ve harç, mevcut durumda da taleplerin toplamı üzerinden alınmalıdır. Talepler birbirinden bağımsız olsa da birleştirilen talepler mahkemece birlikte incelenir ve birlikte karara bağlanır. Harcın alınmasının amacı yargı işlerinin ve hizmetlerinin yapılmasıdır. Kaldı ki Harçlar Kanunu'nda belirlenen tarife uyarınca harç alındığına göre ayrı ayrı harç alınıp toplanması yerine taleplerin toplamı üzerinden harç alınması daha hızlı ve basit olacaktır.

Konusu para ve para ile ölçülebilen davalarda esas hakkında karar verilmesi sonucu hüküm altına alınan uyuşmazlık konusu üzerinden nisbi karar ve ilam harcı alınır.⁹⁴ Buna karşılık, konusu para ile ölçülemeyen davalar ile usule ilişkin nihaî kararlar ile davanın konusuz kalması halinde verilecek kararlarda maktu karar ve ilam harcı alınır.⁹⁵

Nisbi harç ve nisbi vekâlet ücreti bakımından sorun yokken, maktu harç ve maktu vekâlet ücretinin birleştirilen taleplerin toplamından mı yoksa ayrı ayrı mı hükmedileceği konusunda tereddüt olabilir. Bu konuda Türkiye Barolar Birliği Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinde bir hüküm bulunmadığı gibi Hukuk ve Ticaret Mahkemelerinin Yazı İşleri Yönetmeliğinde de bir hüküm yoktur. Gerçi Türkiye Barolar Birliği Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi m. 8'de *"bir davanın takibi sırasında karşılık dava açılması, başka bir davanın bu davayla birleştirilmesi veya davaların ayrılması durumunda, her dava için ayrı ücrete hükmolunur"* ifade-

⁹² "...talepler yönünden objektif dava birleşmesi sözkonusu olduğundan taleplerinin her biri yönünden ayrı ayrı vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekirken, bu hususun dikkate alınmaması da doğru olmamış..." Y. 11 HD. E. 2012/14718 K. 2013/14276 T. 4.7.2013 Erişim: <http://www.kazanci.com> (27.01.2015).

⁹³ Kuru, 2001, C.2, s.1499. Aynı yönde; Yılmaz Z., 2011, s.335.

⁹⁴ Burak Pınar, Yargı ve İcra Harçları, Günaydın Hukuk Yayınları, İzmir 2006, s.105 vd.

⁹⁵ Pınar, 2006, s.126 vd.

si bulunmaktadır. Ancak burada “birleştirilmeden” HMK m. 166’daki davaların birleştirilmesi kastedilmektedir. Yine de kanımızca isabetli olan nisbi harç ve vekâlet ücretinin ayrı ayrı alınması kabul edildiği ölçüde; maktu harç ve vekâlet ücretinin de toplam değer üzerinden alınmasıdır.

Başvurma harcı ise dava açmak, davaya katılmak, ihtiyatî tedbir, ihtiyatî haciz ve delil tespitiyle ilgili taleplerde bulunurken alınan ve peşin olarak ödenmesi gereken harçtır.⁹⁶ Objektif dava birleşmesinde, taleplerden her biri ayrı ve eşit düzeyde dava konusudur. Aslında her bir talebin tek başına dava edilme olanağı vardır. Bu nedenle, her bir talep bakımından ayrı ayrı başvuru harcı alınması gerekir. Çünkü objektif dava birleşmesinde, davacı bir dilekçeyle aslında birden fazla dava açmakta; birden fazla talebi için mahkemeye başvurulduğundan, aynı anda (aynı dilekçeyle) birden fazla başvuru söz konusu olmaktadır. Başvuru harcının konusundan birisi de dava açılması olduğuna göre, açılan her dava ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Birden fazla talebin (davanın) tek bir dilekçede toplanmış olması, tek bir başvuru harcı alınması gerektiği sonucuna götürmez.⁹⁷

II. OBJEKTİF DAVA BİRLEŞMESİNDE BAĞLANTI

A. Bağlantı Kavramı

Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 166. maddesinin 4. fıkrasına göre davaların aynı veya benzer sebeplerden doğması ya da biri hakkında verilecek hükmün diğerini etkileyecek nitelikte olması halinde “bağlantı” varsayılır. Ancak davalar arasında bazı ortak hususların bulunması veya salt görünüşteki benzerlikler bağlantının varlığı için yeterli değildir.⁹⁸ Bağlantı, aynı hukukî ilişkiden doğan talepler arasında olabileceği gibi, dava konusu olan şey aynı ise talepler arasında bağlantı varsayılır.⁹⁹

⁹⁶ Pınar, 2006, s.54.

⁹⁷ Aslan Akyol Leyla, “Anayasa Mahkemesinin 14.01.2010 Tarihli Kararı Çerçevesinde Yargı Harçlarına İlişkin Bazı Sorunlar ve Güncel Gelişmeler”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Ankara 2011, C.1, Sa.1, s.39.

⁹⁸ Pekcanitez / Atalay / Özekes, 2013, s.635.

⁹⁹ Bahri O. Ulgar, “Medenî Usul Hukukunda Karşılık Dava”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2011, s.58.

Bununla birlikte HUMK'ta bağlantının ne zaman olduğuna ilişkin hükümde sadece *"aynı sebep"* ifadesine yer verilmişti. Oysa kaynak Kanunda *"aynı ve benzer sebep"* ifadesi bulunmaktaydı. Yargıtay HUMK'un bu düzenlemesini gerekçe göstererek *"benzer sebebi"* bağlantının varlığı için yeterli görmemekte; benzer sebebin söz konusu olduğu hallerde bağlantıyı varsaydığı hususunda istisna niteliğinde kararları olsa da¹⁰⁰ genel görüşü bağlantının olmadığı doğrultusunda. Doktrin ise bu durumu bir tercüme hatası olarak görmekte ve *"aynı sebebi"* *"benzer sebebi"* de kapsamı içine alacak şekilde geniş yorumlamaktaydı.¹⁰¹ Ne var ki bu hatalı tercüme sadece teorik bir hatadan ibaret kalmamış ve Yargıtay ile doktrin arasında görüş ayrılığını beraberinde getirmişti.

Yürürlüğe giren HMK ile bu tartışmaya son verilmiş ve benzer sebepler de hükmün kapsamına alınarak bağlantının varlığı için yeterli görülmüştür. Yeni düzenlemenin doktrin görüşlerine ve nadiren de olsa karşılaşılan bazı Yargıtay kararlarına uygun düştüğü belirtilmiştir.¹⁰² O halde bağlantıdan kasıt, davaların aynı sebepten doğması ya da biri hakkında verilecek hükmün diğerini etkileyecek nitelikte olması veya davaların birbirine benzer sebeplerden doğmasıdır. Örneğin, asıl alacağın ve fer'î alacağın arasında bağlantı var kabul edilir; çünkü asıl alacağına ilişkin davanın sonucunun, fer'î alacağına ilişkin davanın sonucunu etkileyebilme ihtimali vardır.¹⁰³

¹⁰⁰ "...HUMK m. 43'te benzer olaylara ve hukuki sebeplere dayanması halinde açık bir düzenleme bulunmamaktadır...birbiri ile ilgisi olan davaların benzer sebep kavramı içerisinde değerlendirilerek bağlantının varlığı kabul edilmeli...", Y. 19 HD. 17.12.2009, E. 2009/9735, K. 2009/11929. Aynı yönde; Y. 19 HD. 7.4.2005, E. 2005/448, K. 2005/3753; Y. 19 HD. 26.5.2005, E. 2005/2808, K. 2005/5955 Erişim: <http://www.kazanci.com> (23.10.2014).

¹⁰¹ Arif Bayram, "Birlikte Dava Açılmasında Davaların Aynı Sebepten Doğmuş Olmalarının Anlamı", *Adalet Dergisi*, Sa.3-4, Ankara 1977, s.282 vd; Alangoya, 1999, s.75vd; Kuru, 2001, C.3, s.3342 vd; Ulukapı, 1990, s.198 vd.

¹⁰² Mehmet Akif Tutumlu, *Kuram ve Uygulama Açısından Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Yeni ve Değişik Hükümlerinin Yorumu*, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara 2012, s.86.

¹⁰³ Muşul, 2012, s.139.

1. Aynı Sebep

Öncelikle buradaki aynîyet, taleplerin aynîyeti değildir.¹⁰⁴ Diğer yandan, davanın aynı sebepten doğmuş bulunması hükmündeki dava sebebi kavramının açıklanması gerekir.

Dava sebebi hakkında iki görüş bulunmaktadır. Bir görüşe göre dava sebebi, davacının kendisini, talebinde haklı kılacak maddi olayların da dâhil olduğu hukukî sebeplerdir. Kanımızca da isabetli olan diğer görüşe göre ise dava sebebi, dava dilekçesindeki talep sonucunun temelini oluşturan ve talebi haklı göstermeye elverişli olan vakıalardır.¹⁰⁵ Her davada en az bir tane istem bulunur. Söz konusu her istem de bir hukuk normuna dayanmalıdır. Bu da demek oluyor ki istemin hükme bağlanabilir olduğu, hükme bağlanmasını sağlamak amacıyla dava konusu yapılabilir bir istem olduğu, hukuk normu tarafından kabul edilmelidir. Bir hakkın doğumunu kabul edip, dava edilmesini mümkün kılan hukuk normunun, bu sonuca ulaşmak için gerçekleşmesi gereken vakıalar, o hukuk normu düzenlendiği için istem temeli olabilen vakıalardır.¹⁰⁶

Davanın aynı sebepten doğmuş bulunması hükmündeki davadaki sebepten anlaşılması gereken maddî vakıalar karışımındaki dava sebebidir.¹⁰⁷

Aynı sebep, her şeyden önce maddî ve hukukî sebeplerde aynîyet bulunmasını kapsar.¹⁰⁸ Örneğin, bir haksız fiili işleyen birden fazla zarar verenin olması gibi.¹⁰⁹ Bununla birlikte aynı sebep kavramı, aynı maddi olaylara ve fakat farklı hukukî sebeplere dayanılmasını da kapsar. Örneğin, bir trafik kazası sebebiyle oluşan aynı zarar için açılan

¹⁰⁴ Alangoya / Yıldırım / Yıldırım D., 2011, s.135.

¹⁰⁵ Kuru, 2001, C.2, s.1587 vd. Aynı yönde; Pekcanitez / Atalay / Özkes, 2013, s.505 vd.

¹⁰⁶ Umar, 2011, s.352.

¹⁰⁷ Ulukapı, 1990, s.198 vd.

¹⁰⁸ "...aynı sebep kavramı hem maddi vakıalar ve hem de hukuki sebepler bakımından ele alınmalıdır..." Y. 19. HD. 14.10.2009, E. 2009/6646, K. 2009/9300. Aynı yönde; Y. 19. HD. 2.4.2009, E. 2008/11361, K. 2009/2592; 19. HD. 26.5.2005, E. 2005/2808, K. 2005/5955; 19. HD. 7.4.2005, E. 2005/448, K. 2005/3753 Erişim: <http://www.kazanci.com> (23.10.2014).

¹⁰⁹ Bayram, 1977, s.283.

davanın haksız fiile ve sigorta sözleşmesine dayandırılmasında olduğu gibi.¹¹⁰ Burada dava sebebi olan vakıa trafik kazası olarak aynıdır; ancak hukukî sebepler farklıdır.

Diğer yandan hukukî sebepler aynı olsa bile birden fazla dava sebebine dayanarak birlikte dava açılmaz. Bunun tek istisnası objektif dava birleşmesidir. Objektif dava birleşmesinde davaların aynı olaylara dayanması, hukukî sebeplerin aynı olması ve aralarında bağlantı bulunması da gerekmez. O halde objektif dava birleşmesi dışında, maddi olaylar ayrı ve hukukî sebepler aynı ise veya hem maddi olaylar ayrı hem de hukukî sebepler ayrı ise bu davalar birlikte açılmayacaktır.¹¹¹

2. Benzer Sebep

İlk olarak buradaki “benzer sebep” kavramındaki sebepten, hukukî sebep değil; davanın temelini oluşturan vakıalar anlaşılmalıdır.¹¹² Davaların birbirine benzer olaylara ve hukukî sebeplere dayanması ve konularının aynı nitelikte olması halinde de bağlantıdan söz edilebilir.¹¹³ Örneğin, bir taşınmazın ayrı bölümlerini kiralayan kişilere karşı aynı sebepten tahliye davası açılmasında maddi sebep (taşınmazın dava sırasında kiracılar tarafında kullanılmakta olması) aynıyken; hukukî sebepler (ayrı ayrı kira sözleşmeleri) benzerdir.¹¹⁴

Bir başka örnek vermek gerekirse, davacılar yaptıkları sözleşmelerle davalının yüklediği satış sonrası bakım ve onarım hizmetine aykırı davranıştan dolayı her biri için tazminat ödenmesini istemiş olurlar. Bu olayda davacıların her biri davalı ile özdeş nitelik, kapsam ve içerikli sözleşme yaptıkları, davalının bu sözleşmelerle yüklediği borca aykırı davrandığını ileri sürerek tazminat istemişlerdir. Bu duruma göre davanın en azından benzer bir sebepten doğduğunun kabulü gerekir.¹¹⁵

¹¹⁰ Ulukapı, 1990, s.204.

¹¹¹ Bayram, 1977, s.284.

¹¹² Ulukapı, 1990, s.209.

¹¹³ Bayram, 1977, s.284.

¹¹⁴ Ulukapı, 1990, s.208.

¹¹⁵ Kuru, 2001, C.3, s.3347.

3. Davalardan Biri Hakkında Verilecek Hükümün Diğerini Etkileyecek Nitelikte Olması

Birden fazla davadan biri hakkında verilecek hükmün diğerini etkileyecek nitelikte olması halinde bu davalar arasında bağlantının varlığı kabul edilir. Kanunkoyucunun burada getirdiği kıstas, tamamen mahkemenin takdirine bırakılmış genel bir hüküm niteliğindedir.¹¹⁶

Buna göre örneğin, davacı, açtığı kısmî dava devam ederken ek davasını da açarsa¹¹⁷ veya asıl alacak davasından sonra faiz alacağı için de ayrı bir dava açarsa¹¹⁸ ya da bir menfî tespit davasından sonra, davalı davacıya karşı aynı hukukî ilişkiye dayanarak bir eda davası açarsa bu davalardan biri hakkında verilecek hükmün diğerini etkileyecek nitelikte olduğu için aralarında bağlantı olduğu kabul edilir.¹¹⁹

B. Objektif Dava Birleşmesinde Bağlantının Aranmaması

Objektif dava birleşmesinde, aynı davacı tarafından aynı davalıya karşı yöneltilecek birden fazla talep arasında bir bağlantının bulunması zorunluluğu aranmamıştır.¹²⁰ Burada her talep ekonomik bakımdan farklı edaları hedeflemektedir. Tek bir davada birleştirilmiş talepler farklı hukukî sebeplere dayansa bile durum aynıdır.¹²¹

Bağlantı, HMK'da düzenlenen birçok kurumla ilgili bir kavramdır. Örneğin, bekletici sorun, dava arkadaşlığı, karşı dava, terditli dava, davaların birleştirilmesi ve ayrılması konuları bağlantı kavramıyla iç içedir. Bununla birlikte objektif dava birleşmesinde ileri sürülen talepler arasında hukukî veya ekonomik bir bağın bulunmasının aranmadığı HMK'nın gerekçesinde vurgulanmıştır.

¹¹⁶ Ulukapı, 1990, s.210.

¹¹⁷ "...kısmi dava ve ek dava, aralarında bağlantı bulunduğu için..." Y. HGK. 23.12.2009, E. 2009/2-476, K. 2009/589. Aynı yönde; Y. HGK. 24.12.2008, E. 2008/9-759, K. 2008/775 Erişim: <http://www.kazanci.com> (23.10.2014).

¹¹⁸ "...asıl alacak ile faiz alacağı arasında doğrudan bağlantı bulunduğu..." Y. 15 HD. 28.12.2011, E. 2011/196, K. 2011/8015 Erişim: <http://www.kazanci.com> (23.10.2014).

¹¹⁹ Kuru, 2001, C.3, s.3414.

¹²⁰ Ulukapı, 1990, s.29.

¹²¹ Üstündağ, 1977, s.145.

Maddi menfaat, parasal, daha doğru bir ifadeyle malvarlığına ilişkin olabilir.¹²² Para ise değer ve menfaatin ekonomik ölçüsüdür.¹²³ Hukukî menfaat kavramından anlaşılması gereken, ekonomik bir menfaat ihlalini iddia etmenin yeterli olmadığıdır; hukuken korunan bir menfaatin, yani bir hakkın ihlali iddia edilmelidir.¹²⁴ Örneğin, dava konusu alacağın yüksek olması sebebiyle davanın reddi halinde yüksek yargılama giderlerine mahkûm edilmemek için kısmi dava açmakta davacının menfaati, hukuki bir menfaat değil; ekonomik bir menfaattir.¹²⁵

Bu bağlamda hukukî bağlantı, uyuşmazlığın çözümünde esas alınacak hukuk kurallarının ve hukukî dayanakların aynı olmasını ifade eder. Ekonomik bağlantı ise uyuşmazlık noktalarıyla ilgili fiilî durumla; birleştirilen talepler arasında malvarlığına ilişkin bir eksilme ya da çoğalma, ekonomik durumda bir değişiklik ve iyileşme sağlanıp sağlanmadığı, yani para ile ölçülebilen bir bağlantı olup olmadığıyla ilgilidir.

Her ne kadar objektif dava birleşmesinde bağlantı aranmasa da birleştirilen bu davalar yargılamanın daha iyi yürütülmesi ya da usul ekonomisinin gerektirmesi gibi gerekçelerle ayrılabilir. Bilindiği gibi bağlantı bulunduğu için birlikte açılmış ya da mahkeme tarafından birleştirilmiş davalar dahi yargılamanın daha iyi yürütülmesi için mahkeme tarafından ayrılabilir.¹²⁶ Aralarından bağlantı bulunan davalar bile ayrılabilmesine göre objektif dava birleşmesinde böyle bir bağlantı aranmasa da yargılamanın daha iyi yürütülmesi gerekçesiyle birleştirilen talepler ayrılabilir. Örneğin, (A), (B)'ye karşı alacak davası ve bundan bağımsız olan bir haksız fiili nedeniyle tazminat davası açmışsa objektif dava birleşmesi caiz olduğu halde mahkeme yargılamanın daha iyi yürütülmesi için gerekli görürse beraber açılan bu davaları ayrılabilir. Hatta kanımızca medenî usul hukukuna hâkim olan ilkelerden özellikle usul ekonomisi ve yargılamanın daha iyi yürütülmesi için mahkemenin gerekli önlemleri alabilmesi sebebiyle bu davalar ayrılmalıdır.

¹²² Emel Hanağası, *Davada Menfaat*, Yetkin Yayınları, Ankara 2009, s.278.

¹²³ Hanağası, 2009, s.106, dipnot 599.

¹²⁴ Hanağası, 2009, s.151 vd.

¹²⁵ Pekcanitez / Atalay / Özekes, 2013, s.481.

¹²⁶ Kuru, 2001, C.3, s.3398.

Diğer yandan objektif dava birleşmesinin caiz olmadığı halde birden fazla dava birlikte açılmışsa mahkeme bu davaları ayırmak zorundadır. Örneğin, mahkemenin açılan davalardan her biri için yetkili olması objektif dava birleşmesinin şartlarından biridir. Mahkeme davalardan biri için yetkili değilse o dava hakkında ayırma ve yetkisizlik kararı verir.¹²⁷

Objektif dava birleşmesinde davaların ayrılmasına karar verilmesi halinde her dava için ayrı bir dosya açılır. Nisbî harca tâbi olan davalarda, ayrılan davalar için yeni harç yatırılmasına gerek yoktur. Çünkü nisbî harç, ayrılan davaların, dava konularının toplamına göre alınmıştır¹²⁸. Ancak ayrılan ve yeni dosya açılan her dava için ayrı ayrı başvurma harcı alınması gerekir¹²⁹. Aynı şekilde maktu harca tâbi davalarda, ayrılan ve yeni dosya açılan davalar için yeniden harç yatırılması gerekir¹³⁰.

III. OBJEKTİF DAVA BİRLEŞMESİNİN USUL EKONOMİSİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Medenî usul hukukuna egemen olan ilkelerden birisi olan usul ekonomisi; kanunlarda öngörülen düzenleme çerçevesinde, yargılamanın kolaylaştırılmasını, yargılama için öngörülen olağan sürenin aşılmasını ve gereksiz masraf yapılmamasını amaçlar. Tüm bunlarla birlikte, bu amaçların gerçekleştirilmesini aynı zamanda hâkime bir görev olarak da yükler. Bu bağlamda, usul ekonomisini oluşturan öğeler; “basitlik”, “hızlılık” ve “ucuzluk” olarak ortaya çıkar.¹³¹

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun 77. maddesinde düzenlenen usul ekonomisi ilkesi, 2011’de yürürlüğe giren Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu

¹²⁷ Kuru, 2001, C.3, s.3409.

¹²⁸ Cumhuriyet Rüzgaresen, “Medenî Usul Hukukunda Yargılama Harç ve Giderleri”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2001, s.80. Aynı yönde; Zekeriyâ Yılmaz, Hukuk Davalarında Yargılama Harç ve Giderleri ile Vekâlet Ücreti, Seçkin Yayıncılık, 4. Baskı, Ankara 2011, s.328.

¹²⁹ Rüzgaresen, 2001, 81. Aynı yönde; Yılmaz Z., 2011, s.328

¹³⁰ Kuru, 2001, C.3, s.3405. Aynı yönde; Yılmaz Z., 2011, s.328; Rüzgaresen, 2001, 81.

¹³¹ Ejder Yılmaz, “Usul Ekonomisi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara 2008, C.57, Sa.1, s.243.

maddeye göre hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.

Bununla birlikte, Anayasanın 141. maddesinde yargılamanın basit, çabuk ve ucuz gerçekleşmesi için devletin gereken tedbirleri alması zorunluluğu vurgulanmıştır.

Aynı zaman da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinde de mahkemelerin makul sürede karar vermesi gerektiğini belirtilmiştir. AİHS m.6'da, hukukî koruma talebi ve tarafların dinlenme hakkına ilişkin temel hakkın, aşırı uzayan bir yargılama süresi yönünden etkileneceği varsayımından hareketle yargılamanın makul sürede tamamlanması gereği üzerinde durulmuştur.¹³²

Usul ekonomisi ilkesinin, medenî yargılamaya hâkim olan diğer ilkelerle sıkı bir ilişkisi vardır. Özellikle makul süre kapsamında adil yargılanma hakkı ve yargılamaya ayrılan zaman ile paranın ölçülü şekilden kullanılması gerekliliği kapsamında ölçülülük ilkesiyle ilişkisi vardır. Hukukî dinlenilme ilkesiyle arasında ise bu iki ilkenin niteliklerinde kaynaklanan bir gerilim noktası olmakla birlikte usul ekonomisi ilkesi, hukukî dinlenilmenin sınırını belirleme özelliğine sahiptir.¹³³

Belirtmek gerekir ki yargılamada önemli olan tek başına hız değil; o uyumsuzluğun gerektirdiği makul süre içinde uyumsuzluğun giderilmesidir. Yargılamanın hızlı bir şekilde yürütülmesi gerekliliği, usul hukukunun gerçek amacı olan maddi gerçeğe ulaşma gayesinin önüne geçmemelidir.¹³⁴

Objektif dava birleşmesinde, taleplerin tümü birbirinden bağımsız, eşdeğer ve aynı derecede öneme sahiptir. Her bir talep farklı edimlerin gerçekleştirilmesine yönelmiştir. Görünüşte tek dava, ger-

¹³² Murat Yavaş, "Mehaz Kanun İle Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Medenî Yargılamaya Hâkim Olan İlkeler ve Hâkimin Rolü", Yavuz Alangoya İçin Armağan, Beta Yayınları, İstanbul 2007, s.320.

¹³³ Cumhuriyet Rüzgâresen, Medenî Muhakeme Hukukunda Usul Ekonomisi İlkesi, Yetkin Yayınları, Ankara 2013, s.119 vd.

¹³⁴ Yavaş, 2007, s.320.

çekte ise talep sayısınınca dava mevcuttur. Bu dava çeşidinde ortak olan tek husus delillerin ikâmesi ile tahkikat aşamasıdır. Dolayısıyla bu açıdan bakıldığında usul ekonomisi ilkesinin gerçekleştirilmesine katkıda bulunur.¹³⁵ Çünkü davalarda önemli zamanların harcandığı dilekçelerin karşılıklı verilmesi, tebligatlar ve delillerin ikâmesi gibi aşamalar objektif dava birleşmesi sayesinde daha kısa zamanda gerçekleşmektedir.

Bununla birlikte objektif dava birleşmesinde birleştirilen talepler arasında hukukî ya da ekonomik hiçbir bağlantı aranmamaktadır. Dolayısıyla aralarında hiçbir şekilde bağ bulunmayan talepler birleştirilebilmektedir. Bu durumun usul ekonomisine hizmet ettiğini söylemek zordur. Çünkü birbirinden bağımsız talepler için ayrı ayrı zaman ile para harcanacak ve yargılama yavaşlayacaktır. Ancak elbette yargılamanın daha iyi yürütülmesi için birleştirilen davalar ayrılabilir.

SONUÇ

Medenî Usul Hukukundaki dava çeşitlerinde biri olan objektif dava birleşmesi, HUMK'ta açıkça düzenlenmemiş olmasına rağmen uygulanmaktaydı. Bununla birlikte 6100 sayılı HMK m 110'da açıkça düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre; *“davacı, aynı davalıya karşı olan, birbirinden bağımsız birden fazla asli talebini, aynı dava dilekçesinde ileri sürülebilir. Bunun için, birlikte dava edilen taleplerin tamamının aynı yargı çeşidi içinde yer alması ve taleplerin tümü bakımından ortak yetkili bir mahkemenin bulunması şarttır”*.

İnceleme esnasında, objektif dava birleşmesinin davacının birden fazla asli talep ileri sürmesi halinde söz konusu olduğu, talepler arasında derecelendirme ilişkisi bulunmadığı, objektif dava birleşmesi hususunda bahsedilen yargı çeşidinin adli yargı içindeki ceza yargısı ve adli yargı ayrımı olduğu, yargılamaya hâkim iki ayrı ilkenin geçerli olduğu durumlarda taleplerin ayrılması gerektiği, çekişmesiz yargıya tâbi taleplerin objektif dava birleşmesine konu olamayacağı ve ıslah yoluyla da objektif dava birleşmesinin mümkün olduğu saptanmıştır.

¹³⁵ Pekcanitez / Atalay / Özkes, 2013, s.477.

Bununla birlikte çalışmada, objektif dava birleşmesinde, birleştirilen taleplerin mahkemece birlikte incelenip, birlikte karara bağlanacağı; fakat bu taleplerin birbirinden bağımsız olduğu ve mahkemenin her talep için ayrı ayrı karar vereceği belirtildikten sonra taleplerin birbirinden bağımsız olmasının sonuçlarına değinilmiştir.

Objektif dava birleşmesinde birlikte ileri sürülen talepler arasında hukukî veya ekonomik bir bağın bulunması şart değildir. Ancak elbette yargılamanın daha iyi yürütülmesi için birleştirilen davalar ayrılabilir. Burada tek müşterek olan husus, delillerin ikâmesi ile tahkikat aşamasıdır. Her ne kadar gerekçede objektif dava birleşmesinin amacının usul ekonomisinin gerçekleştirilmesi olduğu belirtilse de özellikle bağlantının aranmaması çerçevesinde durum her zaman böyle değildir.

Kaynakça

- Alangoya Yavuz, Medenî Usul Hukukunda Dava Ortaklığı (Tarafların Taaddüdü), Nemaş Dizgi ve Baskı, İstanbul 1999.
- Alangoya Yavuz / Yıldırım Kamil / Yıldırım Deren Nevhis, Medenî Usul Hukuku Esasları, Beta Yayınları, 8. Baskı, İstanbul 2011.
- Ansay Sabri Şakir, Hukuk Yargılama Usulleri, Güzel Sanatlar Matbaası, 7. Baskı, Ankara 1960.
- Aslan Akyol Leyla, "Anayasa Mahkemesinin 14.01.2010 Tarihli Kararı Çerçevesinde-Yargı Harçlarına İlişkin Bazı Sorunlar ve Güncel Gelişmeler", *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Ankara 2011, C.1, Sa.1, s.32-52.
- Bayram Arif, "Birlikte Dava Açılmasında Davaların Aynı Sebepten Doğmuş Olmalarının Anlamı", *Adalet Dergisi*, Sa.3-4, Ankara 1977, s.282-287.
- Bilge Necip / Önen Ergun, Medenî Yargılama Hukuku Dersleri, Sevinç Matbaası, 3. Baskı, Ankara 1978.
- Bilgen Mahmut, Hukuk Yargılamasında Islah, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2010.
- Dedeğaç Ender, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun Getirdikleri, Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2011.
- Deynekli Adnan, Medenî Usul Hukukunda Islah, Bilge Yayınevi, Ankara 2013.
- Ercan İsmail, Medenî Usul Hukuku, 7. Baskı, 12 Levha Yayınları, İstanbul 2011.
- Ermenek İbrahim, Davayı Kabul, Adalet Yayınevi, Ankara 2009.

- Görgün L. Şanal / Kodakoğlu Mehmet, Medenî Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2012.
- Hanağası Emel, Davada Menfaat, Yetkin Yayınları, Ankara 2009.
- Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com>.
- Kuru Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Demir-Demir Yayıncılık, 6. Baskı, İstanbul 2001.
- Kuru Baki / Arslan Ramazan / Yılmaz Ejder, Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, 24. Baskı, Ankara 2013.
- Muşul Timuçin, Medenî Usul Hukuku, Adalet Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2012.
- Muşul Timuçin, Medenî Usul Hukukunda Terdit İlişkileri, Yetkin Yayınları, 2. Baskı Ankara 2009.
- Özaykut Salih / Beleş Mehmet, Karşılaştırmalı – Açıklamalı – Şerhli ve Gerekçeli Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Adalet Yayınevi, Ankara 2014.
- Muhammet Özkes, Sorularla Medenî Usul Hukukunda Yeni Kanun Yolu Sistemi, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2008.
- Pekcanitez Hakan / Atalay Oğuz / Özkes Muhammet, Medenî Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, 14. Baskı, Ankara 2013.
- Pınar Burak, Yargı ve İcra Harçları, Günaydın Hukuk Yayınları, İzmir 2006.
- Rüzgaresen Cumhur, “Medenî Usul Hukukunda Yargılama Harç ve Giderleri”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2001.
- Rüzgaresen Cumhur, Medenî Muhakeme Hukukunda Usul Ekonomisi İlkesi, Yetkin Yayınları, Ankara 2013.
- Tutumlu Mehmet Akif, Kuram ve Uygulama Açısından Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Yeni ve Değişik Hükümlerinin Yorumu, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara 2012.
- Tuztaş Hüseyin, Ticaret Mahkemesi Hâkimi Yazdı, Ticaret Mahkemelerinde Getirilen Değişiklikler,
<http://www.genbaro.org/genc-baro-ozel-haber/ticaret-mahkemesi-hakimi-yazdi-ticaret-mahkemelerinde-getirilen-degisiklikler.html> (30.01.2015).
- Ulgar O. Bahri, “Medenî Usul Hukukunda Karşılık Dava”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2011.
- Ulukapı Ömer, “Medenî Usul Hukukunda Dava Arkadaşlığı”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara 1990.
- Umar Bilge, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Yetkin Yayınları, Ankara 2011.
- Üstündağ Saim, Medeni Yargılama Hukuku, Beta Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 1989, C.1-2.

Yavaş Murat, "Mehaz Kanun İle Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Medenî Yargılamaya Hâkim Olan İlkeler ve Hâkimin Rolü", Yavuz Alangoya İçin Armağan, Beta Yayınları, İstanbul 2007, s.283-335.

Yılmaz Ejder, "Usul Ekonomisi", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Ankara 2008, C.57, Sa.1, s.243-274.

Yılmaz Ejder, *Medenî Yargılama Hukukunda Islah*, Yetkin Yayınları, 4. Baskı, Ankara 2013.

Yılmaz Ejder, *Makaleler*, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, C.2.

Yılmaz Zekeriya, *Hukuk Davalarında Yargılama Harç ve Giderleri ile Vekâlet Ücreti*, Seçkin Yayıncılık, 4. Baskı, Ankara 2011.